

6.3 Bernardino Ochino: Kázne

Bernardino Tomassini – zvaný Ochino – je asi najznámejší a široko-d'aleko najúspešnejší kazateľ raného obdobia. Narodil sa roku 1487 v Siene, ako veľmi mladý vstúpil k observancii (1503), v roku 1523 sa stal provinciálom v domácej Sienskej provincii a roku 1533 sa stal generálnym vikárom zaalpských observantov. Jeho túžba po radikálnom františkánskom živote ho priviedla v roku 1534 k prestupu ku kapucínom. V roku 1535 už ako člen generálnej rady kázal vo všetkých väčších talianskych mestách pred veľkým publikom. Od roku 1538 viedol mladý reformný rád kapucínov. Napriek odmietaniu bol roku 1541 potvrdený v úrade, o rok neskôr uvrhol kapucínov do nebezpečnej krízy od ich vzniku. Kvôli podozreniu z herézy bol predvolaný do Ríma, na jeseň roku 1542 utiekol cez Graubunden do Ženevy, kde kázal s Kalvínovým povolením. Jeho cesta viedla potom cez Bazilej a Štrasburg v roku 1545 do Augsburgu a roku 1547 do Anglicka. Po nástupe Márie I. na trón sa vrátil v roku 1553 naspäť do Švajčiarska, kde sa staral v zwingliánskom Zurichu o talianskych utečencov prenasledovaných pre vieru. V roku 1563 bol vyhostený ako antitrinitár, zomrel po ceste cez (územie) Moravy (1564 v Slavkove), potom, čo ho Poľsko, vtedy nábožensky najtolerantnejšia krajina, neprijalo.

Z Ochinových kázni sme zvolili tie časti, ktoré sú príznačné pre jeho kazateľskú činnosť: skrytý Kristus, opovrhnutie svetom, láska k blížnemu. Posledný odsek o potencionalnej zmene cirkvi - ak je vo výhlade lepšia – ukazuje človeka novej doby, ktorý berie na seba zodpovednosť a osobnú slobodu.

Miluj blížneho ako seba samého

Lucca 1538

5633 ... Skúsenosť nám ukazuje, že existujú rôzne druhy priateľstva: niektoré patria k pozemským a pominuteľným slastiam, najmä u mladých ľudí; iné nečestným a hnusným, zase u zlých ľudí; iné patria k čestným priateľstvám ako tie medzi čnostnými ľuďmi. Ale znakom pravého, spoľahlivého, stáleho a čestného priateľstva je v Ježišovi Kristovi, ktoré pôsobí prostredníctvom lásky k blížnemu.

O tejto láske k blížnemu chcem s tebou dnes hovoriť: je to užitočná a potrebná téma venuj mi dobrotivo svoju pozornosť a začíname v mene Ježiša.

5634 ... Ach! Ak by osobne prišiel Kristus, tvoj Vykupiteľ, tvoj Stvoriteľ, aby od teba prosil jedlo pitie a odev, bol by si k Nemu nemilosrdný,¹ hrozný a nevďačný, žeby si Mu odoprel to, čo by si neodoprel telesne zmýšľajúcemu priateľovi, pričom tu nejde o niečo, čo patrí tebe, ale Jemu? Ach môj milý kresťan, neveríš Kristovi? Nechávaš sa volať kresťanom? Neveríš evanjeliu, Kristovým slovám, ktorý hovorí: *Quod uni minimis fecistis, mihi fecistis*, čo znamená: Čo ste urobili jednému z mojich najmenších, mne ste urobili? Lebo pod týmto úbohým odevom, pod touto špinou, pod touto chorobou a pod týmto smradom je milý Ježiš Kristus. Kým telesné oči si všímajú chorobu a vidia

¹ V nemeckej verzii doslova bez Boha

nízkosť tohto úbožiaka, vidia oči tvojho kresťanského chápania v tomto úbožiakovi, pod touto opovrhnutia hodnou schránkou, mystického Krista v celom svojom majestáte.

V nasledujúcom odseku je vyjadrená Ochinova základná myšlienka kázne: Bez lásky sú vonkajšie skutky márne.

5636. Pováž len môj milý kresťane, ako si na tom so zachovávaním tohto príkazu. A keď zistiš, že si ďaleko, priblíž sa tejto evanjeliovej ceste a dlhšie neotáľaj. Keby si mi povedal: Otče, chodím často do kostola, získavam mnoho odpustkov, každý deň sa modlím ruženec a konám mnohé pobožnosti; patrím k tomu a tomu bratstvu; každý deň chodím na sv. omšu, často sa spovedám a chodím na sv. prijímanie; keď sa dopočujem o dobrom kňazovi, vyhľadávam jeho priateľstvo. Môj milý kresťane, treba ti iné. Nehovorím, že uvedené veci nie sú dobré a sväté, keď sa konajú s lásky k Bohu a bližnému. Ale čokoľvek konáš bez lásky, namáhaš sa zbytočne. Vieš ako si na tom? Ako taká myš, ktorú chytila mačka: vidíš, že mačka opätovne pustí myš, hoci ju má v tlamе: ona dopustí do konca nabáda myš, aby utiekla a behala sem a tam, nevadí jej to, a dokonca sa z toho teší, lebo si je istá, že myš z jej pazúrov neunikne a že ju nakoniec zožerie. Tak ti to ani diabol nemá za zlé, keď ideš na omšu, keď sa často spovedáš a chodíš na prijímanie, keď založíš kláštor, postavíš kaplnku, necháš vyhotoviť pekné paramenty² zo svojím erbom pre oltáre: akoby Kristus prehliadol, že je to od teba, keby na nich nebol (vyšitý) tvoj erb a tvoje meno; buď prítomný na mnohých omšiach, získavaj nekonečne veľa jubilejných odpustkov, nalož si na seba veľa ceremónií a mŕtvych diel: no ak si napriek tomu bez lásky, ak nemiluješ pritom svojho bližného ako seba samého s lásky k Bohu, ale ho znevažuješ, vyciciavaš mu krv nekonečnými napomenutiami, vzbudzuješ dojem, že ho v jeho starostiach a trápeniach nevidíš: v skutku, diablu je to naozaj príjemné, že robíš všetky tieto uvedené veci a k tomu aj ceremónie a diela, ktoré sa javia sväté, ale sú uskutočňované bez lásky. A bezpochyby dúfa, že ťa bude môcť peklo pohltiť a zožrať.

Bezcenný svet

Lucca 1538

5649 Dnes chcem ukázať, ako sa máme správať, aby sme pohrdali svetským rozkošami pretože je totiž nemožné milovať Krista, keď nemáme v nenávisti svet. Chcem hovoriť a kázať o tomto pohrdaní (svetom). Isto je to užitočná a potrebná téma. Venujte mi prosím priateľskú pozornosť a začíname v mene Ježiša.

Tento svet je opovrhnutia hodný, plný zrady, nevery, skutočne nemá žiadnu dobrú vlastnosť, nešťastný, plný núdze, nešľachetný, nestály, nenásytný. Jeho radosťou je plač, jeho rozkošou je utrpenie, jeho sladkosťou horkosť, jeho radosťou skutočná choroba, jeho životom nekonečná smrť.

² Rôznofarebné bohoslužobné rúcha katolíckych a pravoslávnych kňazov a pokrývky v chráme vyjadrujúce určité liturgické obdobie.

Ochino napomína, aby sme v úbohých videli mystického Krista. Toho nevidia tí, ktorí štedro dávajú peniaze na cirkevné budovy, no úbohých prehliadajú.

5635 ... Ach, čo mám povedať o týchto bezbožných a falošných kresťanoch, ktorí majú všetkého nadostač a od hladu nechajú zomrieť skôr úbohých ako svoje psy a muly? Beda mi, spomínam si, ako som v čase núdze videl zomierať veľké množstvá ľudí od hladu. A videl som úbohých, ktorí boli vyčerpaní od hladu a ledva mohli hovoriť a napriek tomu boli na uliciach a pri dverách kostolov, kadiaľ prechádzali bohatí, preláti a svetskí ľudia s vozmi plnými tovaru, prsteňov, zlatom a v hodvábných šatách; týchto úbohých nechceli ani len vidieť, hoci ich kostoly a domy boli bohato vyzdobené a mali nadbytok hodvábnych odevov, strieborného riadu a mnohých kalichov. A nanajvýš sa starali o to, aby čo najrýchlejšie slávnostne ozdobili múr s namaľovaným Kristom, než aby odeli a pomohli mystickému Kristovi, ktorý žije v úbohých. Títo určite nie sú kresťanmi, lež pokrytcami a falošnými kresťanmi.

Skrytý Kristus je pre Ochina dôležitou témou. V posledných riadkoch tohto textu sa zjavuje nadčasový strach všetkých bojov.

5686 ... Kristus je skrytý a hovorím vám pravdu. Keď som vychádzal na kazateľnicu a modlil sa Zdravas Mária, rozmýšľal som, čo znamená: zakrytý Kristus, skrytý a zahalený Kristus. Verím, že mám pravdu, keď hovorím, že nevidíme hrôzu a špinu falošných kresťanov. Keď máme teraz len štrnásť dní do utrpenia nášho Pána³ a vidíme, že sa nič nezlepšuje, to že sa Kristus skryl, spôsobila vaša pompéznosť a pýcha, práve tak ako vaše vykričané krčmy, kde žijú a živia sa všetky neresti mesta. Ach! A aké budú len potom fašiangy? Skutočne: *Christus abscondit se et exivit de templo*. (Kristus sa skryl a opustil chrám.)

A teraz, choď do Ríma na úrady a ku penitenciárom a uvidíš tam že: *Christus abscondit se et exivit de templo*. Choď na kniežacie dvory a do palácov a uvidíš tam že: *Christus abscondit se et exivit de templo*. Choď dole do tých možno desať- alebo dvanásťtisíc domov prostitútok v tomto meste: to je tak veľa pekiel, kde je tak veľa duší okradnutých, zabitých a odcudzených Božej milosti, a potom budeš presvedčený, že: *Christus abscondit se et exivit de templo*.

Prejdi po tomto úbohom Taliansku a uvidíš, koľkí počas posledných tridsiatich – štyridsiatich rokov zomreli, hoci nemali vinu na týchto vojnách, koľko zostalo úbohých vdov, koľko sirôt, koľko zničených miest, koľko ruín hradov, koľko duší (skončilo) v gágore pekla, ktoré nemali nikoho, kto by im pripomenul Krista; a preto vidím, že: *Christus abscondit se et exivit de templo*.

³ myslia sa tu zrejme dva týždne pred začiatkom pôstu

Proti ľahkovážnemu svätému prijímaniu

Vinegia 3. Apríl 1539

5747 ... Mnohí, dokonca mnohí z vás idú na sväté prijímanie a nevedia, načo sa táto sviatosť používa, už je to dvadsať či tridsať alebo štyridsať rokov na sväté prijímanie, a keď sa ťa spýtam, načo nám zanechal Kristus túto sviatosť, odpovieš: „Neviem“. Tak načo potom ideš na sväté prijímanie? Odpovie mi: „Prijímam, pretože je to prikázané.“ Prečo je to prikázané, o tom mi už nebude môcť nič povedať.

Obrana proti obvineniu z herézy

Benátky 9. Apríl 1539

5793 ... Chcem povedať aj niekoľko slov o tom, pretože som sa dopočul o tom, že ma ohovárajú kvôli niekoľkým veciam, obzvlášť heréze, pretože je to potrebné, aby som to bližšie priblížil: niektorí hovoria, že som popieral očistec. Vôbec nie: verím, že očistec existuje. Aj Martin Luther si myslí, že je to pravda. A ďakujem Bohu, že nemyslím nejakým spôsobom ako heretik; napriek tomu som pripravený vyznať to, čo som (práve) povedal. Budem sa tu zdržiavať dnes a zajtra okrem dvoch hodín, počas ktorých som kvôli službe inde; izba bude pre každého, kto príde, otvorená, a keď nebudem vedieť dostatočne uspokojivo odpovedať a bude to potrebné, som pripravený odvolať to, čo som povedal. Ale verím, že to nebude nutné; lebo doteraz som mal tridsať cyklov pôstnych kázní a nikdy to nebolo potrebné, lebo som katolík a verný našej Cirkvi, o ktorej si myslím, že je nadovšetko svätá, v ktorú chcem veriť (dovtedy), len ak by som našiel lepšiu. Mohlo by sa stať, že by som sa od nej vzdialil, ak by som videl lepšiu, čo ale nie je možné; ale momentálne nevidím lepšiu.